

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
پانزده	پیشگفتار چاپ یازدهم
۱	پیشگفتار چاپ هفتم
۴	پیشگفتار چاپ اول
۸	تاریخچه پزشکی قانونی
بخش اول: اخلاق و حقوق پزشکی	
۲۱	فصل اول: پزشک و مراجع قضایی
۲۱	پزشک به عنوان طیب قانونی
۲۲	پزشک به عنوان کارشناس
۲۴	پزشک به عنوان مطلع
۲۴	پزشک به عنوان متهم
۲۵	فصل دوم: تقصیر و تخلف پزشکی
۲۷	مسئولیت پزشکان
۲۸	انواع قصور پزشکی
۳۱	فصل سوم: رازپوشی پزشکی، رضایت و براءت نامه
۳۱	رازپوشی پزشکی
۳۴	رضایت نامه و براءت نامه
۳۹	فصل چهارم: گواهی پزشکی
۴۲	فصل پنجم: مرگ مغزی
۴۵	فصل ششم: مفاهیم حقوقی شایع در طب قانونی
بخش دوم: مرگ شناسی و آسیب شناسی قانونی در مرگها	
۸۱	فصل اول: مرگ از دیدگاه پزشکی قانونی
۸۲	تعریف مرگ

صفحه	عنوان
۸۴	چگونگی تشخیص مرگ
۸۵	علائم و تغییرات پس از مرگ
۹۸	آسیبهای وارد شده به جسد پس از مرگ
۹۹	فصل دوم: معاینه اجساد و کالبدگشایی
۱۰۰	معاینه ظاهری
۱۰۲	کالبدگشایی
۱۰۵	تهیه نمونه از جسد
۱۱۱	فصل سوم: تشخیص هویت
۱۱۲	خصوصیات ظاهری
۱۱۳	اثر انگشت
۱۱۳	روشهای مدرن تشخیص هویت
۱۱۴	شناسایی از طریق دندانها
۱۱۴	شناسایی بقایای فاسد یا اسکلتی شده جسد
۱۱۶	بازسازی چهره از روی جمجمه
۱۱۷	تصویر گویا
۱۱۷	تعیین سن
۱۲۲	فصل چهارم: بررسی لکه‌ها و بقایای انسانی و DNA
۱۲۳	آزمایش لکه‌ها
۱۲۶	آزمایش موها، ناخنها و رشته‌های گیاهی و الیاف مصنوعی
۱۲۸	آزمایش DNA
۱۳۲	فصل پنجم: مرگ، علل و چگونگی وقوع آن
۱۳۲	علت مرگ
۱۳۵	نحوه مرگ
	بخش سوم: اشکال گوناگون آسیب و مرگ و ملاحظات پزشکی قانونی
۱۴۳	فصل اول: خفگیها
۱۴۴	علائم عمومی خفگی
۱۴۶	انواع خفگی

صفحه	عنوان
۱۵۶	فصل دوم: غوطه‌ور شدن و غرق‌شدگی
۱۵۷	وضع ظاهری جسد غرق شده
۱۵۸	یافته‌های کالبدگشایی در غرق‌شدگی
۱۶۲	فصل سوم: برق‌گرفتگی
۱۶۳	عوامل الکتریکی مؤثر در برق‌گرفتگی
۱۶۵	علل مرگ هنگام برق‌گرفتگی
۱۶۵	نشانه برق‌گرفتگی
۱۶۹	فصل چهارم: آسیبهای ناشی از سرما و گرما
۱۶۹	سرمازدگی و عوامل تأثیرگذار
۱۷۱	صدمات ناشی از گرما
۱۷۷	فصل پنجم: صدمات ناشی از تصادف رانندگی
۱۷۷	عوامل دخیل در تصادفهای رانندگی
۱۸۰	الگوی صدمات در سرنشینان و وسایل نقلیه
۱۸۳	صدمات ناشی از تصادف در موتورسواران
۱۸۴	صدمات ناشی از تصادف در عابران پیاده
۱۸۷	تعیین علت مرگ در تصادف با وسیله نقلیه
۱۸۸	صحنه‌سازی تصادف برای پنهان کردن جنایت
۱۸۹	فصل ششم: شکنجه و اسیرآزاری و مرگ در زندان
۱۹۰	آثار شکنجه و سوءاستفاده بدنی منجر به مرگ
۱۹۵	اعدام غیر قانونی
۱۹۵	مرگ در زندان
بخش چهارم: ضرب و جرح	
۲۰۳	فصل اول: تعاریف ضرب و جرح
۲۰۴	قوانین مجازات اسلامی در خصوص ضرب و جرح
۲۰۸	فصل دوم: علل، وسایل و آثار ضرب و جرح
۲۱۰	آثار ناشی از ضرب و جرح

صفحه	عنوان
۲۱۸	فصل سوم: صدمات ناشی از اجسام برنده و سلاحهای سرد
۲۱۸	جراحتهای ناشی از اجسام نوک تیز
۲۱۹	جراحتهای ناشی از اجسام برنده
۲۱۹	جراحتهای ناشی از اجسام برنده و نوک تیز
۲۲۰	خودکشی با اجسام برنده
۲۲۲	خودزنی
۲۲۴	فصل چهارم: گواهی نویسی در ضرب و جرح
۲۲۵	آثار ضرب و جرح
۲۲۵	علت ایجادکننده صدمات
۲۲۷	تطبیق با قانون مجازات اسلامی
۲۲۸	تاریخ ایجاد صدمات
۲۲۹	لزوم معاینه مجدد پزشکی قانونی
۲۳۰	وضعیت مزاجی و پیش بینی آینده مصدوم
۲۳۱	نقص عضو
۲۳۱	نحوه حدوث جراحتهای
بخش پنجم: حاملگی، سقط، نوزادکشی و کودک آزاری	
۲۳۵	فصل اول: حاملگی و سقط از دیدگاه پزشکی قانونی
۲۳۷	تشخیص زن زایمان کرده از زنی بدون وضع حمل
۲۳۷	سقط جنین
۲۴۲	فصل دوم: مسائل جنسی از دیدگاه پزشکی قانونی
۲۴۲	اعمال منافی عفت
۲۴۳	شناسایی مجرمان جنسی
۲۴۴	تجاوزهای جنسی در زنان باکره
۲۴۵	پرده بکارت
۲۴۷	علائم تجاوز جنسی در زنان باکره یا ازالۀ بکارت
۲۵۰	تشخیص تجاوز جنسی در زنان غیر باکره
۲۵۱	جستجوی آثار تجاوز به عنف
۲۵۱	صدور گواهیها در تجاوزهای جنسی به زنان

صفحه	عنوان
۲۵۲	طرز معاینه پرده بکارت
۲۵۳	معاینه متهم
۲۵۴	فصل سوم: نوزادکشی
۲۵۵	بررسی علایم در تشخیص وضعیت نوزاد
۲۵۶	طرق نوزادکشی
۲۵۸	فصل چهارم: کودک آزاری
۲۵۹	علایم کودک آزاری
۲۶۲	فصل پنجم: مسائل مربوط به زناشویی از دیدگاه پزشکی قانونی
۲۶۲	وجود بیماری در زن و ایجاد حق فسخ نکاح برای مرد
۲۶۳	وجود بیماری در مرد و ایجاد حق فسخ نکاح برای زن
بخش ششم: دندان پزشکی قانونی و روان پزشکی قانونی	
۲۶۷	فصل اول: دندان پزشکی قانونی
۲۶۷	تاریخچه
۲۶۸	وظایف دندان پزشکی قانونی
۲۶۸	معاینه صدمات از دیدگاه دندان پزشکی
۲۷۱	تشخیص هویت با کمک دندان
۲۷۳	علایم گاز گرفتگی
۲۷۵	فصل دوم: روان پزشکی قانونی
۲۷۵	علل ارجاع افراد به بخشهای روان پزشکی قانونی
۲۸۰	سایر موارد ارجاعی به روان پزشکی قانونی
۲۸۱	طبقه بندی بیماریهای روانی از دیدگاه روان پزشکی قانونی
۲۸۱	گروههای اصلی بیماریهای روانی
۳۰۹	فصل سوم: انحرافات جنسی
۳۰۹	استمنا یا خودارضایی
۳۱۰	بچه بازی
۳۱۰	همجنس بازی

صفحه	عنوان
۳۱۲	بت پرستی یا صنم پرستی
۳۱۳	عقدۀ نرگسی یا خودشیفتگی
۳۱۳	سادیسیم یا انحراف دیگر آزاری
۳۱۳	مازوخیسم یا انحراف آزار دوستی
۳۱۴	سادومازوخیسم
۳۱۴	حیوان بازی
۳۱۵	خودنمایی
۳۱۵	چشم چرانی
۳۱۵	پوشیدن لباس جنس مخالف
۳۱۵	میل به تغییر جنسیت
۳۱۵	مرده بازی
۳۱۶	میل به دزدی
۳۱۶	آتش افروزی
۳۱۶	هرزه درایی
۳۱۷	فصل چهارم: تعاریف حالت‌های روانی
۳۱۷	جنون
۳۱۸	جنون ادواری
۳۱۹	جنون دایمی
۳۱۹	جنون متصل به صغر
۳۱۹	جنون غیر متصل به صغر
۳۱۹	مجنون
۳۲۰	دیوانه (بیمار روانی)
۳۲۰	دیوانگی (بیماری روانی)
۳۲۰	تجنن
۳۲۱	سفاهت
۳۲۱	حجر
۳۲۱	محجور
۳۲۲	اختلال مشاعر
۳۲۲	اختلال دماغ
۳۲۲	فاقد شعور

صفحه	عنوان
۳۲۳	اختلال تام قوه تمییز
۳۲۳	اختلال تام قوه اراده
۳۲۳	اختلال نسبی شعور
۳۲۴	اختلال نسبی قوه تمییز
۳۲۴	اختلال نسبی اراده
۳۲۴	زوال عقل
۳۲۵	غیر رشید
۳۲۵	رشید بودن

بخش هفتم: بررسی صحنه جرم، صدمات ناشی از سلاحهای گرم، و انفجارات

۳۲۹	فصل اول: بررسی صحنه جرم
۳۲۹	بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم
۳۲۹	اهمیت صحنه جرم
۳۳۰	حفظ صحنه جرم
۳۳۱	روش بررسی صحنه جرم
۳۴۴	فصل دوم: صدمات ناشی از سلاح گرم
۳۴۵	تفنگهای بدون خان یا ساچمه‌ای
۳۵۱	تفنگهای خاندار
۳۵۴	عبور گلوله از استخوان
۳۵۵	صدمات ناشی از گلوله در احشای داخلی
۳۵۶	تخمین فاصله شلیک
۳۵۸	صدمات ناشی از تفنگهای بادی
۳۵۹	فصل سوم: صدمات ناشی از انفجار
۳۵۹	موج انفجار
۳۶۰	پرتاب قطعات بمب
۳۶۲	فصل چهارم: نقش پزشکان قانونی در بررسی فجایع جمعی
۳۶۵	فصل پنجم: نقش پزشکی قانونی در اجرای احکام
۳۶۵	چگونگی اجرای حکم اعدام

صفحه	عنوان
۳۶۶	روشهای مختلف اجرای حکم اعدام
۳۶۶	اجرای حکم شلاق
۳۶۷	اجرای حکم قطع عضو در حدود و قصاص
۳۶۸	قصاص سایر اعضا
۳۶۹	محکومان به تبعید
۳۶۹	اجرای حکم زندان
بخش هشتم: سم شناسی قانونی	
۳۷۳	فصل اول: کلیات
۳۷۵	جمع آوری و نگهداری نمونه‌ها برای بررسی سم شناسی قانونی
۳۷۷	فصل دوم: مسمومیت با الکل
۳۸۰	فصل سوم: داروهای اعتیادآور
۳۸۱	وابستگی دارویی
۳۸۲	داروهای اعتیادآور
۳۸۶	فصل چهارم: سموم سوزاننده و فلزی
۳۸۶	سموم سوزاننده
۳۸۸	سموم فلزی
۳۹۲	فصل پنجم: مسمومیت ناشی از ترکیبات دارویی و سموم طبی
۳۹۲	داروهای ضد افسردگی سه حلقه‌ای
۳۹۲	داروهای مهارکننده منوآمین اکسیداز
۳۹۳	بنزودیازپینها
۳۹۳	فنتیازینها
۳۹۳	داروهای ضد درد
۳۹۴	لیتیوم
۳۹۵	انسولین
۳۹۶	فصل ششم: گازهای سمی و سموم دفع آفات کشاورزی
۳۹۶	گازهای سمی
۳۹۹	سموم دفع آفات کشاورزی

صفحه	عنوان
۴۰۰	فصل هفتم: سموم متفرقه
۴۰۰	استریکنین
۴۰۰	گلیکولها
۴۰۱	نیکوتین
۴۰۱	هیدروکربنهای هالوژنه
۴۰۲	نفت و بنزین

بخش نهم: ضمایم

۴۷۹	منابع
-----	-------

... تقدیم به خاطرۀ سبز آن سفر کرده در بهاران.

چهارده

پیشگفتار چاپ یازدهم

تصویب و اجرای قانون مجازات اسلامی جدید در سال ۱۳۹۲ موجب شد تا در برخی از موارد قانونی مرتبط با متن کتاب تغییراتی اساسی رخ دهد. برخی از این موارد مانند مواد قانونی مربوط به رضایت و براءت و جنون دچار تغییرات درخور توجهی شده‌اند. در مواردی هم این دگرگونی در حد تغییر شماره مواد در متن کتاب چهارم قانون مجازات اسلامی بوده است. موضوع مذکور انگیزه مهمی برای بازبینی و اصلاح متن کتاب هم در بیان متن قانون و هم نقش و ارتباط آن با موضوعات علمی پزشکی قانونی بود.

در سالهای اخیر شماری از رویه‌های اجرایی در قوه قضاییه و سازمان پزشکی قانونی کشور دچار تغییر شده‌اند که این تغییرات، بازبینی، اصلاح موضوعات و مصادیق مرتبط با خود را در متن کتاب ضروری می‌سازد. اگرچه تمامی اینها خود عواملی مهم برای اقدام به بازخوانی، بازبینی و اصلاح متن کتاب‌اند، ولی این موارد به زینت عنصر ارزشمند دیگری آراسته شده‌اند، که این عنصر مهم چیزی نیست به جز نظر اساتید، همکاران و دانشجویان عزیز و گرانقدری که با بیان دیدگاهها، انتقادات و پیشنهادهای اصلاحی خود، نگارندگان را در زمینه نگارش علمی و ادبی کتاب یاری کردند.

با این انگیزه‌ها و با نگاهی نظام‌مند به تحولات روز دانش پزشکی قانونی، کتاب در تابستان و پاییز ۱۳۹۲ بازبینی و اصلاح شد. آنچه اکنون پیش روی شماست حاصل نیاز و ضرورت به ویرایش علمی و ادبی متن کتاب طی روندی بود که توصیف شد. امید است که مورد قبول اندیشمندان و دانش‌پژوهان پارسی‌زبان قرار گیرد.

بی شک جوهر کلام و فروغ همیشه تابان اندیشه و دانش استادم شادروان دکتر فرامرز گودرزی در جای جای این کتاب جاری و پرتالو است. کماکان، بی شمارند بخشهایی از کتاب که حاصل نگارش اصیل و استوار علمی ایشان بوده‌اند. اندیشه والای ایشان از خلال این سطرها و عبارتها با دانش پژوهان عرصه پزشکی قانونی، حقوق پزشکی و حقوق سخنها دارد.

در پایان لازم می‌دانم از همکاری کارکنان محترم سازمان سمت که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب در خلال چاپهای گوناگون آن به ویژه در موقع بازبینیها و اصلاح اساسی متن کتاب همکاری و همراهی صمیمانه‌ای با مؤلفان داشته‌اند تشکر کنم. همچنین از همکارم سرکار خانم دکتر شبنم بزومی متخصص طب قانونی - فلوشیپ اخلاق پزشکی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی که در مراحل بازبینی علمی و اصلاح متن کتاب در چاپ اخیر به من کمکهای شایانی کردند سپاسگزاری می‌کنم.

دکتر مهرزاد کیانی

پاییز ۱۳۹۲

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم

پزشکی شهید بهشتی

پیشگفتار چاپ هفتم

بزرگ بود و از اهالی امروز بود
و با همه افقهای باز نسبت داشت
و لحن آب و زمین را چه خوب می فهمید

در بهمن ۱۳۸۴ استاد بزرگوارم دکتر فرامرز گودرزی پس از گذراندن دوره‌ای طولانی از بیماری، از میان ما رفت. می گویند از خصیصه‌های انسانهای بزرگ آن است که بر زمانه خویش تأثیری مثبت می گذارند، قادرند بنیانهای تازه‌ای در اندیشه و معارف بشر ایجاد نمایند، بر وسعت دانسته‌ها می افزایند و همراه خویش حرکت و جنبشی ایجاد می کنند که سایر آدمیان را به دنبال خویش می کشانند.

آنان کسانی اند که در امروز جامعه خویش زندگی می کنند، ولی ریشه‌های قوی در گذشته دارند و حال و آینده خود و مردمان پیرامون خویش را تغییر می دهند. آنان کسانی اند که افق دیدی وسیع دارند، مهربانی و بخشندگی در کنار سایر کرامت‌های والای انسانی در عمل آنان جلوه می نماید.

استاد ما دکتر فرامرز گودرزی همان گونه که بسیار و بارها در بسیاری مکانها گفته‌ام یا نوشته‌ام یکی از این کسان بود. کمتر شاهد آن هستیم که فردی پزشک، ادیب، حقوق‌دان، تاریخ‌شناس و صاحب قلمی شیوا باشد و تمامی این تواناییها را کنار هم و با کیفیتی شایان و شاخص به انجام رساند. شاهد این مدعا معالجه ماهرانه او و دانش گسترده‌اش در پزشکی قانونی، آثار ادبی ارزشمندی که نگاشته و دیدگاههای عمیقش در زمینه تاریخ، عرفان و حقوق پزشکی است.

بسیاری از پزشکان قانونی این سرزمین، دانش پزشکی قانونی را از قلم، بیان و شیوه معاینه بیماران و مصدومان آموختند. بسیاری از حقوق‌دانان، قضات و وکلای

این مرزوبوم نیز از طریق او با دانش پزشکی قانونی و کاربرد آن در امور حقوقی آشنا شدند و از مشاوره‌ها و نظریه‌های کارشناسی این استاد برای صدور آراء یا ارائه لوایح قضایی خویش بهره گرفتند.

مصرانه اعتقاد دارم که استاد روان‌شادمان دکتر فرامرز گودرزی بنیان‌گذار آموزش علمی جدید پزشکی قانونی در این سرزمین بوده است و مؤلفان و مدرسان پس از وی افتخار تبعیت از سبک و شیوه او را داشته‌اند. شیوه تفکر او، نگارش علمی‌اش و سبکی که در آموزش پزشکی قانونی داشت، بر تحصیل و تدریس دانشجویان و استادان پزشکی قانونی تأثیری شگرف داشته است؛ حتی اگر این استادان یا دانشجویان در پنج - شش سال اخیر (که او یا بیمار بوده و یا در میان ما نبوده)، به خانواده پزشکی قانونی پیوسته باشند.

امروز ویرایش جدیدی از کتاب پیش روی شماست، گرچه در چهار نوبت تجدید چاپ، متن آن را به فراخور حال تصحیح نموده‌ام، این چاپ با دو مرحله بازخوانی کامل متن و تصحیح اساسی در برخی بخشهای آن همراه بوده است. برای مثال، بخش روان‌پزشکی قانونی تغییرات اساسی یافته و یا بخشهایی از مبحث برق‌گرفتگی حذف شده است. همچنین، اقدام دیگر در این اثر اصلاحات محتوایی است. در این زمینه نظر استادان محترم، همکاران گرانقدر و دانشجویان عزیز و بازخوردی که در هنگام تدریس کتاب در کلاسها از دانشجویان گرفته شد و ابهامات و سؤالاتی که آنان مطرح می‌کردند، بسیار کارساز و مغتنم بوده است. برخی دیگر از اصلاحات به سبب پیشرفته‌ها و تحولات علمی پزشکی قانونی و یافته‌های جدید در این رشته تخصصی و یا تغییر در قوانین و رویه‌های قضایی یا کارشناسی پزشکی قانونی بوده است. اما کتاب کماکان نیازمند آراسته شدن به زیور انتقادات و پیشنهادات تمامی استادان، اندیشمندان و دانشجویان محترم است.

متن جدید این کتاب را به نگارنده اصلی آن استاد بزرگوارم دکتر فرامرز گودرزی تقدیم نمودم که بزرگ بود و از اهالی امروز بود و با تمامی افقهای باز نسبت داشت. به استادی که سراسر امید، نشاط، مهربانی، شور و زندگی، شادی و خیرخواهی برای مردمان بود و من برای روحش، عالی‌ترین جایگاه را در جوار

خداوند بزرگ آرزو می‌کنم.
امیدوارم مطالب علمی کتاب امکانی برای افزایش دانش خوانندگان و بسط
دانسته‌های پیشین آنان فراهم کند و البته زمینه‌ای برای بسط هر چه بیشتر عدالت بر
مبنای دانش گران‌قدر پزشکی قانونی باشد.

دکتر مهرزاد کیانی

متخصص طب قانونی

عضو هیئت علمی و معاون پژوهشی مرکز تحقیقات اخلاق

و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

پیشگفتار چاپ اول

پزشکی حرفه مقدسی است. هنگامی که این تقدس با جایگاه مهم و رفیع قضاوت نیز همراه می‌گردد، پزشک قانونی به‌عنوان کارشناسی خیره و مورد اعتماد در زمینه‌های پزشکی در رشته‌های وابسته به آن و در مسیر احقاق حق و اجرای عدالت، اظهار نظر کارشناسی می‌نماید. در واقع، موقعیت و جایگاه علمی و کاربردی پزشکان قانونی که نقطه وصل دو شاخه مهم در اندیشه و مدنیت بشری، یعنی طب و قضاوت است، شرایط استثنایی و خاصی ایجاد می‌کند که در کمتر رشته و گرایش تخصصی از دانش طب می‌توان آن را یافت.

دیرگاهی است که پزشکان قانونی به مدد دانش طب در جای‌جای این جهان پهناور، در تمامی نقاط میهن و زادوبوم خویش و در تمامی اوقات شبانه‌روز در کنار قضات و حقوق‌دانان هستند و عقاید کارشناسی آنان چراغی روشن فرا راه تحقیقات حقوقی و قضایی، احقاق حق و اجرای عدالت است. مزید بر آن، شاخه‌های گوناگون دانش طب قانونی، که در فصول و مباحث گوناگون این کتاب به صورت مشروح به آنها پرداخته خواهد شد، نیز همگی در جهت فراهم آوردن زندگی بهتر در خدمت ابنای بشر است.

در میهن عزیزمان بنا به اعلام مقامات محترم قضایی شماری معادل ۳۰-۴۰ درصد از پرونده‌های مطرح در محاکم قضایی در مسیر رسیدگی خویش نیازمند اظهار نظرهای کارشناسی پزشکی قانونی‌اند و ناگفته پیداست که با حجم بالای ارجاعات به سیستم قضایی در کشور ما، حضور مؤثر، فعال، علمی و کارساز پزشکی قانونی در امور کارشناسی محاکم و نیز در سایر مبادی حقوقی در نزد وکلای محترم دادگستری، کانونهای کارشناسی، مشاوران و مسئولان دفاتر حقوقی، مؤسسات

گوناگون حقوقی و نظایر آن، چه میزان ضروری و مهم است. گروه شاخصی از خانواده پژوهندگان علم حقوق را، دانشجویان حقوق تشکیل می‌دهند، که با توجه به مقطع و نیز گرایشهای رشته تحصیلی خویش، باید در مقاطع کارشناسی و سطوح بالاتر، شناختی جامع و کاربردی از دانش پزشکی قانونی داشته باشند. در واقع، منظور از آموزش پزشکی قانونی به این دانشجویان آن است که آنان شناخت مناسب و کاربردی از دانش پزشکی قانونی داشته باشند تا به مدد آن قادر باشند شیوه تعامل مناسب با نهادهای پزشکی قانونی و بهره‌گیری از نظریات کارشناسی آنان را در وصول به اهداف حقوقی و قضایی و احقاق حقوق مردم فرا گیرند. خلاصه آنکه بیاموزند که پزشکی قانونی در چه زمینه‌هایی می‌تواند مدرسان آنان در امور حقوقی و قضایی باشد، افق و عرصه‌های عمل برای کارشناسی پزشکی قانونی کدام است و در مقابل موانع و محدودیتهای این دانش در عرصه ارائه کارشناسیها چیست؟

از طریق آموزش جامع و مناسب دانش پزشکی قانونی که برای دانشجویان حقوق تنظیم شده است، این گروه می‌توانند به استنباط درست از نظریات کارشناسی پزشکی قانونی برسند و خدای ناکرده به برداشت غلط یا ناکامل از متون کارشناسی پزشکی قانونی و ادبیات مورد استفاده در نگارش آن باعث شکل گرفتن اندیشه و سپس اتخاذ تصمیم یا رأی نادرست در آنها نگردد.

البته این مفهوم برای سایر عزیزانی که دوره تحصیلی حقوق خویش را پشت سر گذاشته‌اند نیز مطرح است و مطالعه کتابهایی مانند این کتاب خلأ عدم اطلاع یا نقصان اطلاع آنان را در زمینه دانش پزشکی قانونی تا حد زیادی مرتفع می‌نماید.

دانش پزشکی قانونی با وجود قدمت آن برای بسیاری از مردم ناشناخته است. بسیاری حیطة عمل آن را محدود به کالبدگشایی برای اجساد می‌دانند، غافل از آنکه خدمات پزشکی قانونی بسیار بسیار گسترده است. در بخشها و فصلهای گوناگون این کتاب با طرح مباحث گوناگون در زیرشاخه‌های تخصصی پزشکی قانونی مشخص می‌شود که چگونه این رشته از علم پزشکی به انحای گوناگون در مسیر

عدالت‌ورزی، آسایش و بهبودی زندگی در خدمت ابنای بشر است.

با اینکه سالهاست پزشکی قانونی در دانشکده‌های حقوق و سایر گرایشهای غیر پزشکی که به نحوی به پزشکی قانونی نیازمندند تدریس می‌شود، متأسفانه تاکنون یک کتاب جامع که حاوی نکات مهم، کلیدی و کاربردی دانش پزشکی قانونی و نگاشته شده با شیوه نگارش متون کارشناسی پزشکی قانونی مخصوص دانشجویان حقوق و حقوق‌دانان و قضات باشد، در دسترس نبوده است و کتابهای موجود اغلب برای پزشکان یا به صورت مشترک برای خوانندگان تمام گروههای پزشکی و غیر پزشکی تدوین شده‌اند؛ لذا واجد ابهاماتی ناشی از درج نکات فنی پزشکی است که برای حقوق‌دانان مبهم و نارساست. از سویی، برخی جزوات بعضاً قدیمی، ناقص و دارای اشتباهات فاحش و یا اصول و باورهای منسوخ شده پیشین نیز در اختیار دانشجویان محترم یا فارغ‌التحصیلان رشته حقوق است که به هیچ‌وجه برطرف‌کننده نیاز آنان به عنوان یک مرجع رسمی، جامع و دانشگاهی و قابل استناد در زمینه پزشکی قانونی نبوده، و درواقع آنان را بیشتر به ورطه خطای می‌اندازد.

همت والا و استقبال سازمان مطالعه و تدوین (سمت) و مسئولان محترم آن و عزم راسخ نگارندگان این کتاب در جهت رفع معضل فوق باعث نگارش کتابی شد که پیش‌رو دارید. این کتاب اولین کتاب درسی و منبع مدون برای دانشجویان حقوق و دانش‌آموختگان رشته حقوق در زمینه پزشکی قانونی است.

مؤلفان این کتاب که خود سابقه اشتغال طولانی به کار پزشکی قانونی و تدریس واحدهای درسی پزشکی قانونی برای دانشجویان رشته‌های گوناگون پزشکی و غیر پزشکی، از جمله رشته حقوق، را دارند و قبلاً هم تألیفاتی در زمینه پزشکی قانونی داشته‌اند، تمام همت خویش را مصروف آن داشته‌اند که در قالب بخشها و فصول گوناگون این کتاب، جدیدترین اصول و مبانی پزشکی قانونی را که در کار حقوق‌دانان استفاده و کاربرد دارند با بیان رسا و توضیحات لازم عرضه دارند. امید آنکه بخشهای گوناگون این کتاب زمینه‌ای مناسب در اذهان دانش‌پژوهان رشته حقوق و پویایی ثمربخش در استنباطات علمی آنان در زمینه

دانش پزشکی قانونی فراهم آورد تا از این طریق جامعه نیز از مواهب آن در زمینه گسترش عدالت و بهبود رسیدگیهای حقوقی مبنی بر علم روز بهره‌مند شوند. این کتاب مشتمل بر نُه بخش است که عبارت‌اند از: اخلاق پزشکی؛ مرگ‌شناسی و آسیب‌شناسی قانونی در مرگها؛ اشکال گوناگون آسیب و مرگ و ملاحظات پزشکی قانونی؛ ضرب و جرح؛ حاملگی، سقط، نوزادکشی و کودک‌آزاری؛ دندان‌پزشکی قانونی و روان‌پزشکی قانونی؛ بررسی صحنه جرم، صدمات ناشی از سلاحهای گرم، و انفجار؛ سم‌شناسی قانونی و ضمایم. در هر یک از بخشها به نحو مشروح و در قالب فصول و مباحث گوناگون جزئیات مربوط ذکر شده است. نظریات، پیشنهادها و انتقادهای خوانندگان محترم در خصوص هر یک از قسمتهای مذکور موهبتی گرانبها برای نگارندگان است و بی‌شک در اصلاح و غنای هرچه بیشتر کتاب در ویرایشهای آتی به کار خواهد رفت.

در خاتمه، از مسئولان محترم «سمت» که در کلیه مراحل تدوین و چاپ کتاب حامی و یاور ما بوده‌اند و نیز از ویراستار محترم کتاب سرکار خانم آفاق عابدینی تشکر و قدردانی کرده، این کتاب را به پیشگاه ایثارگران و فرهیختگان پزشکی قانونی که تلاش و مجاهدتهای آنان موجب شأن والا و پایای پزشکی قانونی در این بوم و بر کهن شده و نیز تمامی قضات، حقوقدانان و دانشجویان حقوق که احقاق حق و اجرای عدالت را یگانه هدف و دغدغه خویش قرار داده‌اند، تقدیم می‌نماییم.

ما بی‌غمان مست دل از دست داده‌ایم
هم درس عشق و هم نفس جام باده‌ایم
بر ما بسی کمان ملامت کشیده‌اند
تا کار خود ز ابروی جانان گشاده‌ایم
کار از تو می‌رود مددی ای دلیل راه
کانصاف می‌دهیم که از ره فتاده‌ایم
(حافظ)

دکتر فرامرز گودرزی - دکتر مهرزاد کیانی

پاییز ۱۳۸۴

تاریخچه پزشکی قانونی

پزشکی قانونی که امروزه به عنوان تخصصی از میان شاخه‌های گوناگون دانش پزشکی مطرح است، در سرنوشت تکوین و شکل‌گیری خود مراحل گوناگونی را گذرانده است. راهی که ابتدا شاید از حوزه اندیشه و عملکرد فردی به نام شمن^۱ یا جادوگر قبایل آغاز شده و امروز به مجامع گسترده و انجمنهای متعدد علمی با هزاران کتاب و مقاله ارزشمند رسیده است.

بررسی متون تاریخی نشان می‌دهد که در جوامع ابتدایی بشر، پزشکی قانونی همگام با طب و قضاوت شروع به تکوین نموده است. در تمدنهای قبیله‌ای مرد مقدس یا به اصطلاح غریبها، جادوگر یا شمن (که معادل عربی آن طیب است)، وظیفه پزشکی را نیز به عهده داشت و در اختلافات بین افراد قبیله هم داوری می‌کرده؛ در مجموع هم روحانی بود هم پزشک و قاضی و طیب قانونی. این رویه هم‌اکنون در قبایل بومی استرالیا و افریقا کماکان معمول است.^۲

معنویت، روحانیت و قداست حرفه پزشکی شاید تا حدی معلول همین سابقه تاریخی باشد.

در سومر قدیم، کشوری باستانی در شمال عراق کنونی، بیش از ۵ هزار سال قبل، با وجود پیشرفت تمدن، هنوز کاهن‌پزشکان طبابت می‌کردند. بعد از سومریها، بابلیان جای آنان را گرفتند که در این زمان طبابت حرفه‌ای مستقل شد، زیرا با پیشرفت تمدن، به تدریج مشاغل تخصصی شدند. با ظهور ادیان گوناگون الهی، به تدریج فقه جامع آنها مطرح شد و همکاری پزشکان به عنوان طیب قانونی

1. Shaman

۲. گودرزی، ۱۳۷۷، ص ۳۵

با روحانیونی که بر مسند قضاوت مستقر بودند آغاز شد.^۱ قدیم‌ترین قوانین مدنی که تاکنون متون آن به طور کامل به دست آمده مربوط به حمورابی پادشاه بابل قدیم است که در سالهای ۱۹۱۳-۱۹۵۵ قبل از میلاد مسیح زندگی می‌کرد. در قوانین حمورابی به رشته پزشکی، مخصوصاً طب قانونی و نظام پزشکی، توجه خاصی شده است و در مورد تخلفات پزشکی بحث جامعی عرضه شده و قصور پزشکان و جراحان و جرایم آنها و مجازات سهل‌انگاریهای پزشکی مشخص شده است.^۲

در عصر حمورابی و پس از آن، دولت پزشکان خاصی را در هر شهر و ولایتی مأمور می‌کرد تا به مواردی مانند مرگ مشکوک، خسارتهای ناشی از ضرب و جرح، تجاوزات جنسی، حاملگی، طلاق و تعیین سن و تشخیص هویت رسیدگی کنند.^۳ در قوانین حمورابی ضمن اشاره به موارد جزایی و مدنی، ۹ ماده راجع به هزینه‌های پزشکی و غرامت اشتباهات پزشک درج شده است که درحقیقت می‌توان آن را سرآغاز طب قانونی به طور رسمی شناخت.^۴

در هند قدیم، قرن‌ها قبل از تولد حضرت عیسی (ع)، علاوه بر مرگهای مشکوک و ضرب و جرح و تعیین سن و بلوغ و مسائل زنانه، بیماریهای روانی و ارتکاب جرم در حالت مستی و مسمومیتها به پزشکان معینی که حاذق و باتجربه بودند، ارجاع می‌شد.^۵

پزشکان مصری نیز به تبعیت از روحانیون مقتدر، طبابت می‌کردند. در تمدن مصری ظاهراً قوانین مدون نظام پزشکی وجود داشت و در مواقع لزوم پزشکان برای توضیح دادن یا اظهار نظر کارشناسی به دادگاه احضار می‌شدند.^۶

۱. همو، ص ۳۵.

۲. اشرفیان، ۱۳۷۲، ص ۱۷.

۳. گودرزی، ۱۳۷۷، ص ۳۶.

۴. موسوی‌نسب و پناهی‌متین، ۱۳۷۹، ص ۶.

۵. گودرزی، ۱۳۷۷، ص ۳۶.

۶. موسوی‌نسب و پناهی‌متین، ۱۳۷۹، ص ۶ و ۷.

به هر حال، رابطه بین طب و قانون از زمانهای قدیم و بین مدهیون نیز رایج بود و دانستن هر دو آنها از افتخارات محسوب می‌شد.^۱

در مصر از نظر پزشکی قانونی انواع جراحات، به خصوص زخمهای ناشی از اجسام برنده شناخته شده بود، زنان حامله از تحمل مجازات تا هنگام وضع حمل معاف بودند و سقط جنین جنایی بعد از ارجاع به پزشکان قانونی و تأیید آنان مجازات سنگینی محسوب می‌شد. در مسائل جنسی، بلوغ، حاملگی، طلاق و مسمومیتها، در صورت لزوم پزشکان مجرب برای توضیح یا اظهار نظر طبی به دادگاه فرا خوانده می‌شدند.^۲

در چین هم از سه هزار سال قبل پزشکی قانونی در خدمت اجتماع بود. چینیها به خصوص در شناخت انواع داروهای مخدر و مسمومیتها تبحر داشتند.

در ایران نیز از قدیم به ویژه در تمدنهای درخشان مادها، هخامنشیان و سپس اشکانیان و ساسانیان، قوانین کاملاً مدون پزشکی وجود داشت و پزشکان خاصی وظیفه رسیدگی به امور طب قانونی را بر عهده داشتند. داروهای سقط آور شناخته شده بودند و تجویز آنها جریمه داشت. سقط جنین جنایی به هر صورتی که انجام می‌گرفت، گناهی نابخشودنی بود. سموم گوناگون و انواع ضرب و جرح از یک خراشیدگی یا خونمردگی سطحی و ساده تا جراحات مرگبار عمقی شناخته شده بودند و به هفت دسته تقسیم می‌شدند؛ در صورت وقوع هر یک، جریمه خاصی در نظر گرفته شده بود.

بلوغ، جنون، بیماری و مستی شخص در جرایم ارتكابی تأثیر داشت و با نظر پزشکان مورد اعتماد قاضی مشخص می‌شد. مجازات زنان حامله به حالت تعلیق درمی‌آمد و بعد از زایمان هم تا هنگام از شیر گرفتن نوزاد اجرا نمی‌شد. کالبدگشایی به احترام درگذشتگان صرفاً در موارد خاصی انجام می‌شد که از آن

۱. پورمحمدی، ۱۳۷۴، ص ۱.

۲. موسوی نسب و پناهی متین، ۱۳۷۹، ص ۶ و ۷.

جمله مرگهای جنایی یا موارد لزوم برای تشخیص علت مرگ بود.^۱ در این دوره‌ها تعلیم و کنترل کسانی که به کار طبابت می‌پرداختند به عهده «درستبد» بود. در دوره ساسانیان بالاترین مرجع قانون‌گذاری و رسیدگی به امور پزشکی درستبد و هیئت پزشکی بود که مشتمل بر گروهی از پزشکان برجسته بودند.^۲ در یونان قدیم، گرچه قوانین منظم پزشکی و کاربرد طب قانونی دیرتر از ایران و سایر جوامع متمدن باستانی تدوین شد، با ظهور پزشکان نامدار یونانی، که حق عظیمی بر گردن بشر دارند، طب و به پیروی از آن، طب قانونی پیشرفت شایانی کرد. اما تشریح اجساد به کلی ممنوع بود و کالبدگشایی گناه محسوب می‌شد. یونانیان در سم‌شناسی مهارت داشتند و تقریباً تمامی زهرهای موجود در طبیعت پیرامون خود را می‌شناختند.^۳

موردی که هرופیلوس^۴ توصیف کرد و نیز مباحثی که بقراط در مورد انواع مرگ، به‌ویژه جراحات مرگبار مطرح کرد، اعتبار خاصی به پزشکی قانونی در یونان قدیم داد. ارسطو در زمینه جنین‌شناسی کارهای شایان توجهی انجام داد؛ نتیجه مطالعات او برای تشخیص سقطهای جنایی اهمیتی بسزا داشت. بقراط نیز با توجه به اینکه تشریح اجساد در آن زمان گناه کبیره تلقی می‌شد و ممنوع بود، با معاینه مجروحان جنگی یک دوره کامل تشریح و فیزیولوژی (چگونگی کارکرد اعضای گوناگون بدن) را به رشته تحریر کشید که در نوع خود بی‌نظیر بود. وی برای تشخیص و درمان انواع جراحات و شکستگیها، دررفتگیها و فلجها دستورهای ارائه کرد. فارغ‌التحصیلان مکتب پزشکی قبل از شروع حرفه پزشکی موظف بودند قسم یاد کنند که شئون پزشکی، انسانی و اخلاقی را رعایت کنند. هنوز هم در بسیاری از دانشگاههای علوم پزشکی دنیا از این اصول تحت عنوان سوگندنامه با اندکی تغییرات مربوط به جنبه‌های مذهبی و فرهنگی کشورها استفاده می‌شود.

۱. گودرزی، ۱۳۷۷، ص ۳۷.

۲. موسوی‌نسب و پناهی‌متین، ۱۳۷۹، ص ۸.

۳. گودرزی و کیانی، ۱۳۸۰، ص ۱۰.

هنگام فتح ممالک گوناگون، رومیان با دستیابی به کتابخانه‌های مملو از دانش آنان دامنه علوم خود را به اوج اعتلا رساندند. رویه‌های پزشکی قانونی در متون رومی چنان علمی و پذیرفتنی است که هنوز هم برخی از آنها در قوانین امروزی اروپا پابرجاست.^۱

البته ایرانیان چه قبل از اسلام و چه پس از آن، در جندی‌شاپور، بغداد و شهرهای دیگر به تحقیق و تتبع در علوم پزشکی پرداختند و استادانی مانند رازی، ابوعلی سینا، و اهوازی در این عرصه ظهور کردند.^۲ در دوره اسلامی نیز در میهن عزیز ما حکام شرع قوانین دینی را در امور حقوقی و جزایی اعمال می‌کردند و این امر برای اجرای صحیح عدالت خصوصاً در موارد ضرب و جرح، تشخیص شدت جراحت و عمق آن اهمیت بسزا داشت. پزشکان مسلمان خواه‌ناخواه مجبور بودند در این موارد دقت کافی مبذول دارند تا حق کسی پایمال نشود. آنان موظف بودند گزارش دهند که جراحات به فضاهای درونی بدن مجروح، مانند داخل سینه یا شکم، راه یافته یا خیر؟ آیا آسیب سر باعث شکستگی جمجمه شده است یا نه؟ و استخوان شکسته یا آلت جرح به اندرون مغز فرو رفته است یا خیر؟ آنان عوارض حاصل از ضرب و جرح و مدت درمان و نقص عضو را تعیین می‌کردند و علاوه بر آن بسیاری از مواردی که در پزشکی قانونی عصر حاضر کاربرد دارد، در فقه اسلامی عملاً به کار می‌رفت. تشخیص تجاوزهای جنسی و قربانیان ناشی از انحراف جنسی و بیماریهای روانی، معاینه محکومان و متهمان بیمار، تشخیص ابوت، تعیین سن، جنس و نژاد، معاینه مسمومین و معاینه اجساد برای تعیین علت مرگ صورت می‌گرفت. شاه‌عباس اول در اوایل سلطنتش که نوجوانی بیش نبود، در شیراز از اسب افتاد و پایش شکست. او که ناچار بود ماه بعد عازم پایتخت شود از این واقعه به شدت متأثر شد. حکیمی شیرازی که برای درمان وی آمده بود، قول داد در صورت اجرای دستوراتش به‌زودی خوب شود و مدت درمان وی را حدوداً ۲۵ روز

۱. گودرزی، ۱۳۷۷، ص ۳۸ و ۳۹.

۲. همو، ص ۴۱.

در نظر گرفت. شاه پس از سه هفته بهبود یافت و توانست راه برود. در قوانین اسلامی اگرچه تشریح جسد و نبش قبر ممنوع بود، هر جا مسئله احقاق حق یک مظلوم مطرح بود با اجازه حاکم شرع تشریح و حتی نبش قبر امکان پذیر می گردید.^۱

پس از انقراض حکومت رومیان و استقلال ممالک اروپایی، در دوره حکومت شارلمانی و سپس در ایتالیا پزشکی قانونی روندی صعودی پیمود و تعدادی از رهبران مذهبی (پاپها) نیز در این روند مؤثر بودند.

در فرانسه از سال ۱۲۰۷ میلادی به بعد، به کار بردن علوم پزشکی در امور قانونی معمول بود. در اسپانیا و آلمان هم از سال ۱۵۳۲ رسیدگی به مسائلی مانند ضرب و جرح، جنایت، بچه کشی، خفگی، مسمومیت و تظاهر به جنون و نظایر آن به پزشکان خاصی محول شد.^۲

کرسی پزشکی قانونی در دانشکده‌های پزشکی آلمان از اوایل قرن هجدهم تأسیس شد. کتابی که در سال ۱۲۵۰ میلادی در چین در مورد پزشکی قانونی تدوین شد، اولین اثر علمی مستقل پزشکی قانونی است که در آن انواع علایم مرگ به طور ظاهری مورد بحث قرار گرفته است؛ ولی در آن از تشریح نعش خبری نیست. به طور کلی، پزشکی قانونی مدرن در سال ۱۵۷۵ میلادی با تألیف کتاب مرگ در اثر جراحات و از کار افتادگی و نقص عضوی، اثر آمبرواز پاره آغاز شد. پس از وی نیز دانشمندان دیگری کتابهای سودمندی تألیف کردند، از جمله فیدلیس دانشمند اهل پالموی ایتالیا بود که در اواخر قرن شانزدهم کتاب جامعی در خصوص پزشکی قانونی نوشت.^۳

در قرن هفدهم هم یکی از پایه گذاران بزرگ پزشکی قانونی، پائولوس زاکیاس، کتاب سؤالات پزشکی قانونی را در سال ۱۶۲۱ در هفت جلد نوشت. او شاعر، نقاش و موسیقیدان توانایی نیز بود.^۴

۱. همو، ص ۴۲.

۲. همو، ص ۴۳.

۳. گودرزی و کیانی، ۱۳۸۰، ص ۱۱.

۴. گودرزی، ۱۳۷۷، ص ۴۳.

اولین مجله پزشکی قانونی را دو پزشک به نامهای اودن و پیل در سال ۱۷۸۲ در برلین منتشر کردند. پروفیسور ارفیلا، استاد شیمی و پزشکی قانونی در پاریس در ۱۸۱۴ کتاب نفیسی درباره سم شناسی به رشته تحریر درآورد. در بریتانیا نیز ابتدا استادان پزشکی قانونی در ایرلند و اسکاتلند شروع به فعالیت کردند و سپس در انگلستان هم چند کرسی استادی پزشکی قانونی دایر شد و کتابهایی به چاپ رسید. نامی ترین پزشک قانونی انگلستان در قرن نوزدهم آلفرد سوئین تایلر بود. در امریکا هم که مدتها مستعمره انگلستان بود اولین بار در سال ۱۸۰۴ پزشکی قانونی در دانشگاه نیویورک تدریس شد و سپس به تدریج به سایر ایالات بسط یافت.^۱

با آغاز قرن بیستم، با شکوفایی علم و فناوری در ملل گوناگون، پزشکی قانونی همراه پیشرفتهای شگرف دانش پزشکی در مسیر تحول و راهیابی به افقهای تازه گام برداشت. به صورتی که امروزه در تمامی ممالک دنیا شمار کثیری از پزشکان در قالب پزشکان قانونی در سیستمهای قضایی، دانشگاهی، درمانی، بیمه و سایر شاخه‌های وابسته مشغول به کارند و زیرگروههای تخصصی و فوق تخصصی برای آن ایجاد شده و دهها انجمن جهانی و منطقه‌ای پزشکی قانونی تأسیس گردیده است. پزشکان قانونی در سه گرایش عمده آسیب شناسی قانونی، سم شناسی قانونی و اخلاق پزشکی خدمات ارزشمندی ارائه می‌دهند که نتیجه آن احقاق حق، اجرای عدالت، اعتلای موازین اخلاقی و درمان دردمندان و بیماران است.

تاریخچه پزشکی قانونی در ایران

همان گونه که قبلاً هم ذکر شد، از قدیم‌ترین ادوار در این کشور پزشکان در موارد قانونی فعالیت می‌کردند. در عصر مادها، هخامنشیان، اشکانیان و ساسانیان قوانین مدون پزشکی وجود داشت و انواع جراحات به هفت دسته تقسیم می‌شد؛ از یک خراشیدگی و کبودی ساده تا جراحات شدید و مرگ‌آور داخلی، هر یک جریمه معینی داشت. به جنون و مستی متهم توجه خاص می‌شد و تشخیص سن و بلوغ برای

تعیین مجازات معمول بود.

سم‌شناسی رشته‌ای وابسته به پزشکی بود. انواع داروهای ساقط‌کننده جنین را می‌شناختند و استعمال و تجویز آنها مجازات داشت. مسئله تشخیص حاملگی در محکومیت اهمیت بسزا داشت و طریقه تشخیص سقط جنایی از طبی برای تعیین سرنوشت متهمان پیش‌بینی شده بود.

تشریح جسد برای تشخیص علت مرگ فقط در موارد مشکوک معمول بود و گاه پزشکان برای توضیح یا توجیه گواهیهای خود و معاینه بیماران یا مصدومان به دادگاه احضار می‌شدند.

با گذر زمان و رسیدن به دوره اخیر و تشکیل وزارت عدلیه پس از مشروطه، استفاده از دانش آموختگان رشته حقوق در آن وزارتخانه، و نیز پزشکان قانونی موظف را در کنار دادگاهها و دادرها ضروری ساخت. در دوران ناصرالدین‌شاه، برای اولین بار کالبدشکافی برای تشخیص مرگ انجام شد. قضیه بدین قرار بود که امیرکبیر، صدراعظم ناصرالدین‌شاه، بعد از تأسیس دارالفنون از استادان رشته‌های مختلف علوم اتریش دعوت کرد تا برای تدریس در رشته‌های علوم و پزشکی به ایران بیایند؛ این استادان زمانی به ایران رسیدند که امیرکبیر به قتل رسیده بود و جانشینش این برگزیدگان را مورد بی‌مهری قرار داد. در همین اثنا یکی از این استادان که برای تدریس رشته مهندسی به ایران آمده بود، به نام سرگرد مهندس زاتی، به مرگ مشکوکی درگذشت و چیزی نمانده بود که این مرگ مشکوک روابط دو دولت را تیره کند. دکتر پولاک، استاد رشته طب و جراحی و از استادان برگزیده اتریشی، با تشریح نعش مهندس زاتی تشخیص داد که علت مرگ خفگی (مسمومیت) با گاز زغال بوده و کسی در مرگ وی مقصر نیست.^۱

پس از تشکیل وزارت عدلیه، یکی از دادیاران دادرها که آن زمان وکیل عمومی خوانده می‌شد، علاوه بر وظایف قضایی محول شده، وظیفه پزشک پزشکی قانونی را بر عهده داشت؛ بدین ترتیب، مسئول رسیدگی به پرونده‌های ضرب و جرح

و منازعات بود و خود با مشاهده صدمات ساده در مورد شدت یا ضعف و مدت درمان آنها اظهار نظر می کرد. او هرگاه نیاز به مشاوره داشت با یکی از پزشکان مورد اعتماد دستگاه قضایی تماس تلفنی برقرار و با وی مشورت می کرد؛ در صورتی که به نتیجه نمی رسید، مصدوم را با نامه‌ای به پزشک مورد اعتماد معرفی می کرد.^۱ با آماده شدن کاخ دادگستری، محلی در آنجا به پزشکی قانونی اختصاص یافت. در بیمارستانهای سینا و رازی تهران کالبدگشاییها صورت می گرفت. برای بررسیهای آزمایشگاهی و آسیب شناسی، استادان دانشکده پزشکی و داروسازی دانشگاه تهران فعالیت می کردند. کرسی پزشکی قانونی را در دانشگاه تهران دکتر ادیب تأسیس کرد. در سالهای اخیر جمع فراوانی از پزشکان در مراکز پزشکی قانونی اقصا نقاط کشور مشغول انجام وظیفه شدند.

در سال ۱۳۷۲ در دوران مسئولیت آقای دکتر توفیقی و بعد از تصویب قانون مربوط در مجلس شورای اسلامی مرکز پزشکی قانونی به سازمان پزشکی قانونی کشور تبدیل شد و این سازمان در حال حاضر با بهره‌گیری از چندصد تن از پزشکان خبره و شمار کثیری از پرسنل در بیش از ۳۰۰ نقطه کشور دارای مراکز فعال است و با بهره‌گیری از فناوری روزآمد دنیا نظریات کارشناسی خود را در پاسخ به استعلامهای رسیده، اعلام می‌دارد.